

Carta de San Pablo a TITO

Saludo

¹ Y_u, Pablo cawãmec_u Diore paabojari majõc_u ãnirĩ Jesucristo camasãrẽ cã caquetib_uj_urotijõ_u apóstol majũ y_u ãniña. Dios cã cabesericarã cã yarãrẽ na quetib_uj_u y_u átiya cã yaye quetire, tie cariape macããjêrẽ tũgori bero yua, cã mena caroaro na catũgoñatutuaparore bairo ĩ.

² Bairo tie mena tũgoñatutuari yua, yeri capetietie na cacũgopee cũãrẽ cariapea tũgoñacotegarãma. Mai, Dios cariape caĩ p_uame ati _um_urecóo caãniparo jũgoyep_ua, “Y_u pũnaa caãniparãrẽ yeri capetietiere na y_u jog_u,” ĩ jũgoyeticũñañupĩ.

³ Bairi ãmerẽ yua, cã ya y_utea, cã caĩcõñarĩcã y_utea caetaro ĩñarĩ, Dios marĩrẽ canetõõã majũ, cã yaye quetire marĩ masĩõñami. Bairo tie quetire masĩõrĩ, y_u quetib_uj_u rotijomajũcõãwĩ yua.

⁴ M_u, Tito, y_u caquetib_uj_uri jere tũgori bero y_urea bairo m_u cũã Dios mena catũgoñatutuau, y_u baire bairo caãcãrẽ m_u y_u woajoya ati cartare. Bairi ñiña: Marĩ Pac_u Dios, cã macã marĩ Quetiupa_u Jesucristo mena caroa yeric_utaje, ãmeo ĩñamairĩqũẽ, yerijõrõ ãnajẽ c_utajere m_u cã jonemoáto, ñiña.

El trabajo de Tito en Creta

⁵ Creta cawãmec_uti poa yuc_up_uoap_u m_u y_u cũwã. Bairo m_u cũrĩ, paarique y_u caátipee car_usarijere m_u y_u átipey_urotiw_u. Tunu bairoa, “Ñubueri

majã quetiuparã rona cabutoare na m̃ besewa tocãnacã macãã macããnarẽ caquetibuj̃parãrẽ,” m̃ ñicũwã.

⁶ Mai, na, cabutoa camasĩrã p̃ame caroaro ñe ùnie roro na caátie j̃gori aperã na cabus̃paiena ùnarẽ na m̃ besegu. Tocãnacãp̃ma j̃cãõ jeto cañmoc̃na ùnarẽ na m̃ besegu. Bairi na p̃naa ùna cãã Jesucristore cat̃gousarã, ñe ùnie roro na caátie, o na caasiapairije j̃gori na cabus̃jãrã ùna mee na ãmarõ.

⁷ Bairi ñubueri majãrẽ caj̃goñubuej̃goure bairo catuam̃ p̃ame, na ñubueri majãrẽ Dios cã carotirije cã yaye quetire caquetibuj̃majũ niñami. Torec̃, cã ùcũ p̃ame caroaro átajere caác̃, rorije caápei ùcũ cã caãno ñuña. Caroarã ùnarẽ na marĩ boya. Cat̃gomasiẽna, uwarãrẽ bairo caãnarẽ na marĩ boetiya. Tunu bairo eticũmurĩ caãmeo qũẽpairã ùna cããrẽ na marĩ boetiya. Tunu apeyera roro átiri cawapatarã ùna cããrẽ na marĩ boetiya. Bairi na ùnarẽ na m̃ beseetig̃.

⁸ Bairo p̃ame caãna roque ñuñama: Tocãnacãnia aperã caetarãrẽ caroaro mena na bocári na ya wiip̃ caqũẽnorã ñuñama. Bairi na ùcũ p̃ame caĩm̃ caroa macããjẽrẽ caác̃, p̃cũb̃goro mena caãcũ cañuñ niñami. Bairi Dios cã caĩñajoro, cã caborore bairo jeto caác̃ ñe ùnie roro caápei nig̃mi.

⁹ Bairi tunu cariape macããjẽ jãã caquetibuj̃riquerẽ cariape cã cat̃gousaro ñuña. Bairo cariape tiere t̃gori yua, aperã ñubueri majãrẽ na quetibuj̃ useanionemog̃mi cariape quetibuj̃rique mena. Tunu bairoa aperã tiere cat̃gousagaena ricaati caquetibuj̃rã cãã caroaro

cariape cū caquetibujuro tūgori, “Caroaro cariape iñami. Cū marĩ tūgoroa,” ĩ tūgoñagarãma na yeripũ. Na ũna roquere mũ cabesero ñuña.

¹⁰ To mũ cañopure capããrã niñama cabaibotiopairã. Na ũna pũame na rupaũ macããjẽ yisetariquere, aperã cayiseta mánarẽ na cayiserotiro butiuro bonucũñama. Caroaro tūgoñarĩ mee roro apeye ũnierẽ busũpainucũñama. Bairo busũri yua, aperã camasãrẽ roro na ĩtoeperã átiyama.

¹¹ Na ũna caĩtopairãrẽ na caquetibujurotietipee niña camasãrẽ. Pajūgoro ána átiyama tocãnacãũpũa camasã cañarẽ. Tunu bairoa na, camasãrẽ na ĩtori, roro átiwapatarã átiyama. Na ũna caquetibujurãrẽ boetirotiya.

¹² Mai, Creta yucũpoa macããcũ profeta majõcũ atore bairo ĩ busũyupi, to mũ caño macããnarẽ: “Creta yucũpoa macããna caĩtopairã niñama. Macãñucũ macããnarẽ bairo caũgapacarã, cateyepairã majũ niñama,” cū caĩcũrĩqũerẽ yũ tūgowũ.

¹³ Cariapea iñũpĩ. Na cabainucũrĩjẽrẽ iñarĩna, tore bairo cariape na ĩ, iñũpĩ. Bairi to macããnarẽ tutuaro mena na quetibujũya. Dios yaye quetire nemojãñurõ caroaro jĩcãrõ tũni na catũgoñatutuamasĩparore bairo ĩ.

¹⁴ Tunu bairoa, “Judío majã cariape macããjẽ quetire caboena na majũ na catũgoñarĩjẽ mena na caquetibujurijere na caátirotinucũrĩjẽ ũnie cããrẽ camasã tūgoũsarema,” ĩrã, tutuaro mena na ũnarẽ na quetibujũya.

¹⁵ Noa ũna caroa macããjẽ átaje jetore caátitũgoñarã na caãmata, nipetirije na caátie, cañurĩjẽ jeto ninucũña. Aperã caroa macããjẽrẽ

catũgoñaena Diore catũgousagaena pũame roque nipetirije carori wãme jetore átĩninucũñama. Na ũna carorije na yeri na catũgoñarĩjẽpũ paio caãno jũgori carorije jetore átinucũñama.

¹⁶ Bairi tunu, “Diore camasĩrã majũ jãã ãniña,” ĩmirãcũã, roro na caátie jũgori Diore camasĩenarẽ bairo tuanucũñama. Cabaiɓotiopairã, aperã yaye na cacũgorije ũnierẽ caĩñaũgopairã majũ niñama. Bairo caãna ãnirĩ dise ũnie caroa macããjẽ ũnierẽ petoaca ũno caátijĩãtiena majũ ninucũñama.

2

La sana enseñanza

¹ Mũ roque Tito, camasãrẽ caroaro cariape na mũ quetibũjũgũ caroa macããjẽ Dios yaye quetire. Dios cũ caborore bairo caroaro na mũ quetibũjũgũ.

² Bairi cabũtoa camasãrẽ cajũgoñubueparã pũame cũã caroaro caãna, marĩ caĩñanucũbugorãrẽ bairo nigarãma. Bairo cariape caãna ãnirĩ caroaro mena quetibũjũgarãma camasãrẽ. Tunu bairoa caroaro cariape roro átato mano Dios mena tũgoñatutuagarãma. Tunu bairoa Dios narẽ cũ camairĩjẽrẽ masĩrĩ caroaro tutuaro, popiye baimirãcũã, tũgoñaenarẽ bairo tiere tũgoñanetõcõãgarãma.

³ Torea bairo cabũtoa rõmirĩ cũã nucũbugorique mena na caãnajẽcũto yũ boya. Roro caĩbũsũpaicoterã ãnirĩ caeticũmupairãrẽ bairo na caãno yũ boetiya. Aperã camasã na caátie na caĩñajesopee ũnierẽ na na caátie ĩñorõ ñũña.

⁴ Bairo caroa macããjẽrẽ caátie ĩñorã ãnirĩ aperã cawãmarã rõmirĩ camanapũãcũnarẽ na manapũã,

bairi na pũnaa cũãrẽ na camaipree ũnierẽ na na quetibujáto.

⁵ Tunu caroa macããjẽrẽ na caátianimasĩpeere na na quetibujáto. Bairo na caáto, na pũame ñe ũnie carorijere áperã nigarãma. Na wii macããjẽ, o na pũnaa cũãrẽ caroaro na cotegarãma ñe ũnie rusaricaró mano. Camasã cañurã rõmirĩrẽ bairo caãna, na manapũã na caĩrĩjẽrẽ jĩcãrõ tãni caroaro catũgousarã nigarãma.

⁶ Torea bairo cawãmarã canũmoa mána cũãrẽ caroaro nũcũbũgorique mena na ãnio joroque na quetibujaya.

⁷ Mũ majũ cũã aperã camasã, nipetirije mũ caátiere na caĩñajesopee ũnierẽ na áti ññoña. Tunu bairoa narẽ mũ caquetibujuri rãmũ caãno, rorije ñĩcãrõ mano caroaro nũcũbũgorique mena na mũ quetibujawa.

⁸ Caroaro cariape carorije ñ asuricaró mano na mũ quetibujũgũ, aperã cañuena mũrẽ roro na caáperiparore bairo ñ. Tunu bairoa caroaro cariape mũ caquetibujurijere tũgoñabobori, ni jĩcãũ ãcũ mũrẽ roro ñ bũsũgamicũã, carorije mũ caĩrĩjẽrẽ bocaetiri roro mietigũmi. Bairi roro bũsupaietigarãma yua marĩ caquetibujurije Dios yaye quetire.

⁹ Tunu torea bairo caroaro na mũ quetibujũwa ãmũna paacoteri majãrẽ: Na quetiuparã na caĩrõrẽ bairo caroaro na tũgousaáto. Camasã caroaro ãnajẽ cõtajere bairo cañurã na ãmarõ. Na quetiuparãrẽ tũgousaetiri na caĩrĩjẽrẽ cabũsucãnamupairãrẽ bairo na ãmerĩcõãto.

¹⁰ Tunu bairo aperã, na quetiuparã na cacũgorije ũnierẽ cayajapairã na ãmerĩcõãto.

Caroaro n̄c̄b̄ḡorique mena roque na ãnimajũcõãto. Bairo na yerip̄ na caãtiãnimajũcõãta, nipetiro camasã p̄ame narẽ ãnarĩ, Dios marĩrẽ canetõõrĩcũ yaye quetire, “Caroa majũ niãa,” ĩ masĩgarãma.

¹¹ Dios p̄ame jĩcã n̄gõã marĩrẽ camaimasĩ ãnirĩ marĩ ãnamajũgoyupi. Bairo marĩ ãnamairĩ nipetiro ati m̄m̄recõo macããnarẽ marĩ netõõgayupi cũ macũ jũgori.

¹² Tie marĩrẽ Dios cũ caĩñamajũḡorique p̄ame roro marĩ caãtiãninucũrĩjẽrẽ jãnarĩ caroaro átiãnajẽ caataje niãa. Tunu bairoa marĩ cabonucũrõrẽ bairo roro marĩ caãtiere jãnarĩ caroaro n̄c̄b̄ḡorique mena Dios cũ caĩñajoro marĩ caãno ñuãa. Bairo átiãna yua, Dios cũ caborore bairo cariape marĩ ãnimasĩgarã. Diore cariape cũ marĩ tãgousagarã.

¹³ Dios yaye queti p̄ame cũ caĩjũgoyeticũrĩcãrõrẽã bairo cũ caãtipa r̄m̄ caetaro, marĩrẽ canetõõũ Jesucristo nocãrõ cũ caasiyabatorije mena cũ caãtipa r̄m̄m̄rẽ caroaro marĩ cotemasĩõ joroque marĩ átiya.

¹⁴ Cũ, Jesucristo p̄ame marĩ yaye wapa jũgori yuc̄p̄ãĩp̄ papuatuecori riayupi. Nipetirije marĩ carorije wapa caãnierẽ marĩ netõõpeyobojari, cũ yarã caãniparã majũ marĩ ãnio joroque marĩ ásupi. Caroa macããjẽrẽ caãtiãnimasĩgarã majũ marĩ tuao joroque marĩ ásupi.

¹⁵ Atie ȳ caĩquetib̄j̄urijere na m̄ quetib̄j̄uḡu to macããna ñubueri majãrẽ. Caroaro rotimasĩrĩqũẽ mena tutuaro na m̄ quetib̄j̄unemomasĩõḡu to macããnarẽ, caroaro na camasĩparore bairo ĩ. Ni jĩcãũ ũcũ m̄rẽ cũ baibotioeticõãto m̄ caquetib̄j̄urije mena jũgori.

3

Deberes de los creyentes

¹ Tunu atore bairo na mi quetibꞑꞑ masĩõnemowã tũgousari majã ñubueri majãrẽ: “Quetiupꞑꞑ, o quetiuparã carotimasĩrã mꞑjãã ya macã macããna na caátirotinucũrõrẽ bairo cariape na tũgousaya. Bairo caroaro cariape tũgousari tocãnacã wãme caroa macããjẽrẽ caátĩãniganucũrãrẽ bairo mꞑjãã átĩãnimasĩwã.

² Bairo caátĩãnimasĩrã ãnirĩ yua aperã camasãrẽ roro na mꞑjãã ĩ busꞑpaiepa. Carorijere camasãrẽ caátĩãmepairãrẽ bairo ãmerĩcõãña. Carorije caĩëna camasã cañurãrẽ bairo ãña. Aperã camasã nipetirore caroaro yeri ñurĩqũë mena, yerijõrõ ãmeo bapacutimasĩña,” na mi quetibꞑꞑꞑwa ñubueri majãrẽ.

³ Marĩ cãã, mai, cajũgoyepure catũgomasĩëna, Diore cabaibotiopairã majũ marĩ ãmꞑ. Camawijiayasirãrẽ bairo marĩ baiwꞑ. Bairo caãna ãnirĩ yua, tocãnacã wãme roro marĩ rupꞑꞑ mena marĩ caátiganucũrĩjẽrẽ caátiecorotirã, tiere caátijãnagaena majũ marĩ ãnimitiwũ. Carorije macããjẽ jetore átiri aperã yayere marĩ ññãgaripeanucũmiwũ. Tunu caasiapairã ãnirĩ aperã tocãnacãũ mena marĩ ãmeo asiaĩña ãninucũmiwũ.

⁴ Bairo cabairã marĩ caãnimitacũãrẽ, Dios marĩrẽ canetõõũ ꞑꞑame cañũꞑ, caĩñamaimasĩ ãnirĩ ati yepa macããna camasãrẽ marĩ ññamairĩupĩ.

⁵ Bairo ññamairĩ, marĩ cũãrẽ marĩ netõõñupĩ marĩ carorije wapa jũgori roro marĩ cabaibujiopere. Marĩ majũ caroaro marĩ caátiere ññajesori mee, Dios ꞑꞑame roque marĩrẽ ññamairĩ marĩ

netõõñupĩ. Jesucristo yucapãĩpũ cũ carírerique mena, marĩ carorije wapare coseire bairo cũ caáto tunu cabuianemorãrẽ bairo marĩ cabairoi marĩ netõõñupĩ. Bairo marĩ netõõrĩ yua, Espíritu Santo cũ Yeri jũgori cawãma yeri marĩ wasoayupi.

6 Tunu bairoa Jesucristo marĩrẽ canetõõrĩcũ jũgori, nocãrõ netõrõ cũ Yeri Espíritu Santo cũ caátimasĩrĩjẽrẽ marĩ joyupi.

7 Bairo marĩ átiri, cũ yarã carorije cawapa mánarẽ bairo marĩ ásupi cañuũ majũ añirĩ. Tore bairo marĩ ásupi Dios, marĩ cũã yeri capetietie marĩ cũ cajorique marĩ cacoteãnierẽ marĩ cacũgomasĩparore bairo ĩ.

8 Atie, yũ caquetibũjũrije cariape niña. Torecũ tiere, tocãnacãnia ñubueri majãrẽ na mũ caquetibũjũnucũrõ yũ boya. Bairo tocãnacãnia na mũ caquetibũjũro yua, Diore catũgousarã pũame caroa macããjẽ átaje ũnie jetore átiãnimasĩgarãma. Atie mũrẽ yũ caĩquetibũjũrije cañurĩjẽ caroa macããjẽ quetibũjũrique, camasã caroaro na caátianipee ũnie majũ niña.

9 Bairi cabũgoro macããjẽ ũnie jũgori ãmeo busũrique netõẽtĩcõãña. Na ñicũjãã yaye macããjẽ na camasĩrĩjẽ ũnie jũgori ãmeo busũrique netõẽtĩcõãña. Tunu bairoa Moisés ãnacũ cũ caroticũrĩqũẽ jũgori roro ãmeo tutiri busũrique netõẽtĩcõãña. Tie dope bairo camasãrẽ caáperie, dope bairo cariape caátimasĩã manie ũnie niña.

10 Tunu bairi ni jĩcãũ ũcũ Jesucristore catũgousari majãrẽ caroaro na ãnimasĩẽtĩõ joroque caátiricawou cũ caãmata, jĩcãni, o pũgani cãrõ cũ beyoya. Bairo mũ cabeyomiatacũãrẽ, mũ caĩrĩjẽrẽ

cũ cabotiocõãmata, cũ wiyocõãña ñubueri majã menarẽ.

¹¹ Merẽ tore bairo cũ átiri mũ masĩña roro cũ caátigarijere, cũ caborore bairo cũ caátiganucũrĩjẽrẽ. Bairo cũ majũã roro cũ caátie jũgori roro popiye cũ tãmũo joroque cũ átigũmi Dios.

Instrucciones personales

¹² Tito, yũ yũ, apeyera atore bairo mũ ñiña: Artemas o Tíquicore mũ tũrũ cũ yũ jogũ. Bairi mũ tũrũ cũ caetaro bero yua tãmuriã, dope bairo mũ caatĩmasĩrõ mena Nicópolis macãrũ yũ mũ bocãu atĩmajũgũ. Yũ rũame ti macãrũ puere yũ netõgũ, ñi tũgoña yaparoya. Bairi ti macã Nicópolis yũ ãnigu ti yũteare.

¹³ Bairi apeyera camasãrẽ cajũĩ, Zenas, apei Apolos cawãmecũnarẽ mũ cajũátimasĩrõ cãrõ na juátinemoña. Quetibũjuñesẽãrã na cacũgopee na cabopacarije cãrõ na juátinemoña, jĩcã wãme ñno na cañesẽãrõrũ to rũsaeticõãto ĩ.

¹⁴ Marĩ mena macããna cũãrẽ caroa átaje, caroaro ãmeo juátinemomasĩrĩqũẽrẽ na mũ quetibũjũwa. Bairo mũ caáto, na cũã aperãrẽ na cajũátiparã ñnarẽ na juátinemomasĩgarãma. Marĩ quetiupũ caãnimajũrĩjẽ cũ caátigarijere caátibojaparã majũ tuagarãma. Tore bairo na mũ caápata.

Saludos y bendición final

¹⁵ Nipetiro yũ mena ato caãna mũrẽ ñurotijoyama. Marĩrẽ bairo Jesucristore catũgousarã ãnirĩ marĩ yarãrẽ bairo caãna to macããna na ñuáto. Bairi caroare cũ jonemoáto marĩ Pacũ Dios mũjãã nipe-tirore.

Tocãrõã niña atie quieti yu cawoaturije.

Dios Cũ Cauetibũju Cũĩcã Tuti New Testament in Carapana (CO:cbc:Carapana)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Carapana

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Carapana

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
69a83a35-f961-5e00-b9bd-ee04b851efbd